

УДК 352.075:351.84:364.01

ШУМІК Ірина Володимирівна,
аспірант каф. економіки
і регіон. екон. політики ДРІДУ НАДУ

**ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ
Й РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

Аналізується інформаційна відкритість органів місцевого самоврядування з питань функціонування й розвитку соціальної сфери та пропонуються напрями налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування, бізнесу й громадськості.

Ключові слова: соціальна сфера, місцеве самоврядування, регіональний розвиток, моніторинг веб-сторінок органів влади.

Шумик И. В. Исследование информационной открытости органов местного самоуправления по вопросам функционирования и развития социальной сферы

Проанализировано информационную открытость органов местного самоуправления по вопросам функционирования и развития социальной сферы и предложены направления налаживания эффективного взаимодействия органов местного самоуправления, бизнеса и общественности.

Ключевые слова: социальная сфера, местное самоуправление, региональное развитие, мониторинг веб-страниц органов власти.

Shumik I. V. The examining of information openness of local government organs on the issues of social sphere activity

The information openness of local government on the functioning and development of the social sphere is analyzed and the directions of establishing effective cooperation of local government, businesses and the public are proposed.

Key words: social sphere, local government, regional development, monitoring of the content of the web-sites of the organs of power.

Постановка проблеми. У період переходу від індустріального суспільства до інформаційного особливо важливим питанням постає розвиток соціальної сфери, яка створює умови для формування високого рівня духовного та матеріального життя населення. Оскільки до соціальної сфери належать види діяльності, які забезпечують стійкий розвиток території та підвищення якості життя населення, то на особливу увагу з боку органів державної влади й органів місцевого самоврядування заслуговують, зокрема, якість, асортимент і доступність послуг, які надаються населенню. Соціальна сфера включає в себе такі соціально важливі види діяльності: охорону здоров'я, житлово-комунальну сферу, освіту, науку, культуру, фізичну культуру та спорт, транспортне, інформаційне, торгове, побутове обслуговування.

Питання організації функціонування соціальної сфери, побудови й розвитку соціальної інфраструктури територіальної одиниці, взаємодії органів місцевого самоврядування, бізнес-організацій і населення не набули достатнього поширення в наукових розвідках вітчизняної науки галузі державного управління. Крім цього, на нашу думку, окремої уваги потребує дослідження інформаційного забезпечення та відкритості органів місцевого самоврядування з питань розвитку й діяльності соціальної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для дослідження проблеми підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування у сфері розвитку соціальної сфери в містах значний інтерес становлять наукові праці вітчизняних учених О. Бобровської, Є. Бородіна, В. Воротіна, О. Карого, О. Карлової, Е. Лібанової, Г. Одінцової, Ю. Шарова та ін. Питання відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування відображені в наукових працях М. Лациби, Д. Ляпіна, В. Дрешпака, Ю. Кальниша та ін.

До соціальних і гуманітарних проблем постійно прикута увага громадян, будь-яка діяльність, яка стосується цієї сфери, завжди перебуває в полі зору громадськості. Саме тому заради налагодження ефективної взаємодії між органами місцевого самоврядування, підприємницькими структурами та громадськістю, а також з метою досягнення високого рівня відкритості функціонування соціальної сфери взагалі, має бути організована робота всіх суб'єктів соціальної сфери щодо інформування про стан, перспективи розвитку. У такому сенсі повинен бути налагоджений інформаційний діалог між усіма учасниками процесів, які впливають на діяльність соціальної сфери. При цьому важливо виходити із суспільних, громадських засад і настанов.

На наш погляд, дії органів місцевого самоврядування у сфері розвитку соціальної сфери недостатньо рішучі й недостатньо професійні в сучасних умовах, зокрема через неякісне науково-теоретичне забезпечення їх діяльності. Мало уваги приділяється концептуальним питанням діяльності, аналізу закономірностей розвитку всіх сфер функціонування територіальних громад, територій, на яких ми живемо і працюємо. Дослідження вчених стосуються вирішення множини окремих завдань програм і управління, виявлення очевидних недоліків, рекомендацію способів їх виправлення. Про актуальність теми свідчать також положення Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р., у якій наголошено, що недостатньо високий рівень розвитку виробничої і невиробничої інфраструктури за основними напрямками господарської діяльності стримує економічне зростання країни та її регіонів.

У зв'язку з цим необхідно підтримувати роботу з розбудови та модернізації насамперед соціальної сфери на місцевому, найближчому до людини, рівні (у територіальних громадах міст, селищ, сіл). Це сприятиме зміцненню зв'язків між територіальними одиницями в регіонах, підвищенню рівня просторової мобільності населення, інвестиційної привабливості територій, які мають основне значення для залучення додаткових інвестицій, досягнення високого рівня життя населення.

Метою статті є дослідження інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування з питань функціонування й розвитку соціальної сфери. Для досягнення мети передбачається виконання таких завдань:

- аналіз офіційних сайтів органів місцевого самоврядування України (на прикладі міст обласного підпорядкування Дніпропетровської області);
- виявлення основних тенденцій розміщення інформації з питань соціальної сфери офіційних сторінок органів місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом органи державної влади та місцевого самоврядування більшу увагу звертають на необхідність розвитку соціальної сфери як такої, що формує та забезпечує розвиток основних ресурсів суспільного розвитку – людських. Однак поряд з певними якісними змінами в розвитку соціальної сфери залишається багато невирішених проблем, серед яких:

- недостатнє опрацювання цілей розвитку соціальної сфери, обумовлене пріоритетністю оперативного управління стосовно перспективного;
- слабкість комунікаційних зв'язків;
- наявність серйозних дефектів баз даних щодо розвитку соціальної сфери;
- слабка методологічна й методична база управління як усією сферою, так її складовими;
- низька ефективність реалізації окремих етапів процесу управління розвитком соціальної сфери;
- незадовільна динаміка розвитку інноваційних процесів у соціальній сфері тощо [6].

Метою управління у сфері соціального обслуговування є успішна робота організації з обслуговування клієнта. Оцінювання стану соціальної сфери розвитку міст або ж рівень надання соціальних послуг, обслуговування на основі статистичних даних є досить проблематичним. Можна отримати певні дані про наявність соціальної інфраструктури. Складовими такої інфраструктури є об'єкти: охорони здоров'я; науки й освіти; фізичної культури та спорту; соціальної підтримки окремих груп населення; культури й мистецтва; рекреації та відпочинку [2]. Проте загальної системи показників оцінювання соціальної сфери не запропоновано. Однією зі складових такого оцінювання може бути блок показників інформаційної активності органів місцевого самоврядування у соціальній сфері.

Фахівці, які працюють в установах і організаціях інфраструктури соціальної сфери будь-якого територіального утворення чи держави в цілому розробляють програми,

розпоряджаються людьми, ресурсами, а також інформацією. Визнаючи, що для поліпшення діяльності організацій та установ соціальної сфери необхідний компетентний персонал і відповідні ресурси, варто відзначити, що ця робота може бути поліпшена за допомогою використання інформації як додаткового ресурсу.

Найбільш поширеним джерелом отримання інформації громадянами в Україні залишаються засоби масової інформації (ЗМІ). На жаль, отримувана інформація через ЗМІ переважно є суб'єктивною й часто подається з метою маніпулювання громадською думкою (переважна більшість ЗМІ фінансово залежать від засновників: органів влади або бізнесу).

Відповідно до ст. 5 Конституції України народ здійснює свою владу безпосередньо й через органи державної влади та місцевого самоврядування. З огляду на це положення Основного документу держави органи публічної влади мають забезпечити кожному громадянину вільний доступ до ознайомлення з інформацією, що стосується його прав і свобод [4]. Закон України «Про доступ до публічної інформації», прийнятий 13 січня 2011 р., надає нові правові гарантії права на інформацію, відкриває нові можливості для громадян, сприяє прозорості виконання органами державної влади та місцевого самоврядування своїх повноважень [5].

В українському законодавстві існує не лише Закон України «Про доступ до публічної інформації». Не менш важливими є закони «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та багато інших, що гарантують право громадян на доступ до інформації. Серед підзаконних актів особливий інтерес викликає Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2002 р. № 3, якою визначено порядок розміщення та вимоги до інформації, що має бути розміщена на офіційних веб-сторінках органів виконавчої влади. Зазначена постанова має на меті поліпшення умов для розвитку демократії, реалізації громадянами конституційних прав на участь в управлінні державними справами й на вільний доступ до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності та відкритості діяльності цих органів [1].

Мережа закладів соціальної інфраструктури	Так	Ні	Ні	Ні	Так	Ні	Частково	Частково	Ні	Так	Ні	Так	Так
Програма соціально-економічного розвитку	Так	Так	Ні	Ні	Так	Ні	Ні	Так	Ні	Ні	Ні	Так	Так
Програми, дотичні до розвитку соціальної сфери	Так	Так	Так	Ні	Так	Ні	Ні	Так	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні
Звіти про виконання програм	Так	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	Так	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні

Результати проведеного дослідження показали, що 2 міста (м. Орджонікідзе та м. Першотравенськ) із 13 досліджуваних (15 %) не мають веб-сторінок узагалі. Половина органів місцевого самоврядування міст обласного підпорядкування Дніпропетровської області розміщує на сайті дані про соціальну інфраструктуру міста. Тексти програм соціально-економічного розвитку розмістили 46 % досліджуваних сайтів, із них лише 15 % мають розміщені звіти про виконання цих програм. Лише 1 сайт (м. Вільногірськ) має розміщений паспорт міста. Проте є й позитивні зрушення, оскільки 2 міста (м. Кривий Ріг і м. Тернівка) мають інформаційно-ресурсні центри, які охоплюють майже всі сфери функціонування територіальної громади (освіта, спорт, відпочинок, комунальне господарство, малий бізнес, транспорт, зв'язок, культура, туризм, соціальний захист, охорона здоров'я, фінансова діяльність, регуляторна діяльність, промисловість, будівництво, екологія, земельні відносини, ЗМІ).

Проведений моніторинг свідчить про те, що рух інформаційних потоків суб'єктів територіальних громад поки що залишається здебільшого однобічним (населення → органи місцевого самоврядування). Громадяни й громадські організації мають право на доступ до інформації, яка гарантує їм права і свободи, і реалізують це право. Проте діяльність органів влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення такого доступу й поширення публічної інформації є недостатньою.

Безумовно, засоби та схеми здійснення інформаційної роботи органами місцевого самоврядування щодо функціонування інфраструктури соціальної сфери кожної окремої

одиниці будуть відмітними. Насамперед це пов'язано з певними особливостями різних територій (розмір територій, густина населення, матеріально-технічна база). Зрозуміло, що для села, у якому загальна чисельність населення становить 300 осіб, а середній вік – 48 років, абсолютно нерентабельним є запровадження комп'ютерної інформаційної системи на рівні населеного пункту. У таких ситуаціях доцільно використовувати більш традиційні засоби інформування населення (випуск інформативних листівок, довідників, проведення загальних зборів села). Проте значне поширення в Україні доступу до всесвітньої мережі Інтернет розкриває нові можливості для органів місцевого самоврядування, населення та громадськості щодо налагодження ефективного інформаційного діалогу. Якість інформаційної відкритості може поліпшуватись також за рахунок визначення й розміщення на веб-сторінках міст показників існуючого стану та рівня розвитку об'єктів соціальної інфраструктури, показників плинності й результатів соціальних процесів, соціальної захищеності населення та ін. Вони можуть бути згруповані за певними ознаками, а саме: соціально-демографічні показники, соціально-побутові, соціально-економічні. Їх формування й відповідальність за розміщення повинні бути покладені на відповідні підрозділи структури органів місцевого самоврядування, місцеву статистику. Їх розміщення має супроводжуватися наочністю, а саме: аналізом динаміки показників, графічним зображенням характеру змін тощо. Це дозволить налагодити комунікативні зв'язки влади міста з жителями, бізнесовими структурами й громадськістю, створити умови для їх конструктивної участі в розробці стратегій і планів розвитку міст, соціальних проектах і соціальних ініціативах.

Потенціал запровадження комп'ютерних інформаційних систем і систем інформування органами місцевого самоврядування дозволяє розглядати їх як інструмент, за допомогою якого можливе поліпшення якості управлінської діяльності й нового джерела для інформаційно-аналітичного забезпечення соціальних програм і планів розвитку.

Висновки. У соціальній сфері є два види діяльності: з обслуговування населення й діяльність, пов'язана з розвитком галузей. Ураховуючи, що друга складова є матеріальною основою для реалізації її першої складової, основну увагу слід зосередити на формуванні розвитку мережі об'єктів соціального призначення та створення умов для

забезпечення їх необхідними ресурсами, у тому числі й інформаційними. Сучасні тенденції розвитку суспільства свідчать про необхідність перегляду концепції соціального розвитку з урахуванням потреб розвитку нової економіки та її інноваційної спрямованості. Варто наголосити, що активний розвиток соціальної сфери є одним із головних факторів формування нової економіки, економіки знань.

Ураховуючи результати вищенаведених досліджень, слід відзначити необхідність активізації діяльності органів місцевого самоврядування з питань використання інформаційних ресурсів функціонування й розвитку соціальної сфери. Одним із перспективних напрямів налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості може стати:

- створення науково-обґрунтованої аналітичної бази стану й розвитку соціальної сфери як підґрунтя формування інноваційної моделі управління соціальним розвитком територій;
- запровадження практики подання та запровадження пропозицій щодо реалізації соціальних проектів за ініціативою та підтримкою всіх суб'єктів діяльності територіальної громади;
- проведення громадських обговорень питань, що стосуються розвитку соціальної сфери.

Список використаних джерел

1. **Інформаційне** наповнення офіційних веб-сторінок органів влади: від декларування до виконання : аналіт. звіт / О. В. Літвінов, Н. М. Літвінова, І. В. Шумік [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Літвінова. – Д. : Моноліт, 2011. – 64 с.
2. **Карий О. І.** Соціальний капітал як фактор соціально-економічного розвитку міста / О. І. Карий : зб. наук. пр. Буковин. ун-ту : Економічні науки. – Вип. 7. – 2011 – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2011_7/31SKF.pdf.
3. **Карлова О. А.** Концепція та стратегія соціально-економічного розвитку міста / О. А. Карлова // Економічний форум. – Вип. 3. – 2012. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2012_3/27.pdf.

4. **Конституція** України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1343201025339848.

5. **Про доступ** до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-IV. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17/print1329895700139695.

6. **Соціальна** сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики) : монографія / за наук. ред. Б. М. Данилишина / РВПС України НАН України. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2008. – 818 с.